

Nr 99.

Av herr **Olsson, Oscar**, *angående vissa anslag till det frivilliga folkbildningsarbetet.*

Redan 1925 hemställde Skolöverstyrelsen i anledning av Folkbildningssakkunniges utlåtande hos Kungl. Maj:t om förslag till riksdagen 1926 angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetets organisation. Dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ställde i statsverkpropositionen till 1926 års riksdag i utsikt, att åtminstone vissa delar av förslaget skulle föreläggas 1927 års riksdag. I sin framställning rörande anslagsäskanden till 1927 års liksom till innevarande års riksdag framhöll överstyrelsen det trängande behovet av en omorganisation i huvudsaklig överensstämmelse med det 1925 av överstyrelsen upprättade förslaget om grunderna för statens understödjande av det fria folkbildningsarbetet i vårt land.

Trots utfästelserna i statsverkspropositionen 1926 och Skolöverstyrelsens upprepade framställningar finner Kungl. Maj:t tydligen ärendet inte vara av den betydelse, att ens någon del därav bör underkastas riksdagens prövning. Så trängande har dock omläggningen varit, att riksdagen vid ett par tillfällen, senast 1927, utan hemställan från Kungl. Maj:ts sida har måst upptaga till prövning och genomföra en visserligen obetydlig del av de sakkunniges förslag.

Därmed är emellertid inte mycket vunnet. Skolöverstyrelsens hemställan vill inrikta krafterna på ett »intensivt» folkbildningsarbete vid sidan av eller rättare som en komplettering av det mera extensiva folkbildningsarbete, som nu är utmärkande för vårt land.

Våra vanliga föreläsningssällningars enstaka föreläsningar i olika ämnen ha mera karaktären av kulturell förströelse än verkligt bildningsarbete. Och även om de äro av ett ganska högt värde, skulle säkerligen vårt folk haft stort gagn av en fördjupning och planmässighet ifråga om föreläsningssällningens verksamhet, som bragt oss upp till samma nivå som vissa andra folk ifråga om det effektiva utvecklandet av denna gren av det fria folkbildningsarbetet.

Något liknande gäller ifråga om den för vårt land egendomliga folkliga studiecirkelns komplettering med studiecirkeltyper för intensivare bildningsarbete, en organisationsform, där nu inte endast England utan även andra länder hunnit ett bra mycket längre stycke än vi, och detta på grund av i åtminstone viss utsträckning den liknöjdhet, som de senaste åren visats svensk folkbildningsverksamhet från regeringens sida.

Den viktiga förbindelse mellan universiteten och de folkliga organisationerna, som runt om i världen betytt och betyder så mycket för folkкультurens utveckling, ha vi i Sverige knappt en svag början till, och denna huvudsakligen tack vare de på enskilt initiativ tillkomna förslag i anslutning till Folkbildningssakkunnigas utlåtande, vilka riksdagen godkänt. Genomförandet av Folkbildningssakkunniges förslag i dess helhet på denna punkt skulle skapa en tillfredsställande samorganisation mellan universiteten och de folkliga bildningsföretagen.

Åtminstone i dessa tre hänseenden, liksom ifråga om den av riksdagen 1920 önskade upplysningsverksamheten i ekonomiska ämnen, skulle Kungl. Maj:t kunna ha framlagt förslag, utan att dessa behövt vara förenade med betungande ekonomiska bördor för det allmänna.

Den del av de sakkunnigas förslag, som medför den största utgiftsökningen, anslagsfrågan för folk- och studiecirkelbiblioteken, är också av så vital betydelse, att den, trots de rätt höga kostnader dess lösning skulle draga med sig, bort kunna framläggas. Då det emellertid inte är troligt, att riksdagen på enskild motion anser sig kunna gå med på en ökning av ett anslag med 400,000 kronor, kommer denna del av Folkbildningssakkunnigas förslag ej att upptagas i denna motion.

Detsamma är fallet med frågan om förbindelsen mellan universiteten och de folkliga bildningsorganisationerna. Här gäller det nämligen upprättandet av nya tjänster, och ett sådant förslag bör givetvis ha genomgått Kungl. Maj:ts prövning, innan det förelägges riksdagen. Därtill kommer, dels att Skolöverstyrelsen inte tagit bestämd ställning till den viktiga frågan om huruvida folkbildningsorganisationerna skola vara verkligt medbestämmande i samarbetet eller endast höras ifråga om universitetens åtgärder, dels att Stockholms högskola — och i viss mån även Göteborgs — visat så stort intresse för en sådan samverkan, att det torde böra övervägas, huruvida inte högskolorna lika väl som statsuniversiteten här böra lämna sin medverkan. Men därmed följer också, att frågan om det slutgiltiga ordnandet av organisationen för universitetsskolorna, den högsta formen av kvalificerade studiecirklar, måste uppskjutas. Detta uppskov bör dock inte bli längre än till nästa riksdag.

Till de trängande uppgifter, som utan föregripande av en önskvärd prövning av Kungl. Maj:t omedelbart kunna genomföras, hör Skolöverstyrelsens förslag om folkbildningskurser, av Folkbildningssakkunniga kallade flyttande folkhögskolekurser. Dessa folkbildningskurser skulle nära anknytas till den

svenska folkhögskolan, en tanke som så gott som enhälligt förordats från både folkhögskolorna och alla deltagare i det fria folkbildningsarbetet, som haft tillfälle att yttra sig. Särskilt för den svenska landsbygden skulle härigenom skapas en effektivare bildningsorganisation än de nu vanliga enstaka föreläsningarna. Det bleve också en utvidgning av den svenska folkhögskolas verksamhet utöver den bygds gränser, i vilken folkhögskolan är belägen, till glädje för både stads- och, i synnerhet, landsbygdsbefolkningen över hela länet. Man har redan allt för länge dröjt med att ge vårt folk denna värdefulla utbyggnad på folkhögskolan till sammanknyttande av dennas arbete med den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten, helst endast ett relativt obetydligt belopp behöves för skapandet av denna bildningsform. Skolöverstyrelsen anser, att föreläsningens anslaget härför behöver ökas med endast 25,000 kronor. Naturligtvis bör i det sammanhanget också vidtagas de jämkningar i kungörelsen angående avlöning åt lärare vid folkhögskolan den 31 december 1919 (nr 864) § 6:2, Stadgan för statsunderstödda folkhögskolor den 31 december 1919 (nr 866) § 19:5 och reglementet för dövtum-lärarnas pensionsanstalt den 8 oktober 1915 (nr 466), som folkhögskoleinspektören och Skolöverstyrelsen föreslagit, och vilka innebära att undervisning vid statsunderstödda flyttande folkbildningskurser skall likställas med undervisning vid folkhögskola utom i fråga om behörighet till föreståndarebefattning.

En form för folkbildningsarbete av ännu gedignare art än folkbildningskurserna äro de studiecirkelar, som anordna kombinerad föreläsning- och studiecirkelkurs under minst 24 sammanträden, ett varje vecka hela arbetsåret, under ledning av lärare, vars kompetens godkänts av Skolöverstyrelsen. Även denna bildningsform är särskilt väl avpassad för den rena landsbygdens behov, även om den torde bli ännu vanligare i städer och industrisamhällen. På ett högre, mera vetenskapligt stadium motsvaras den av universitetscirkeln, till vilken bildningsform riksdagen redan en följd av år beviljat anslag. Universitetscirkeln torde emellertid ännu en avsevärd tid framåt komma att begränsas till de större städer, i vilka eller i vilkas närhet universitet och högskolor äro belägna, under det att den här ifrågavarande studiecirkelformen genast kan gå ut över hela landet. Under det första året torde anslag inte behöva beräknas till mer än omkring tjugo sådana studiecirkelar med föreläsningkurser, alltså 24,000 kronor.

Så tidigt som 1920 uttalade sig riksdagen för önskvärdheten av att snarast möjligt få till stånd en bättre folkupplysning i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen. Fortfarande torde ingen meningsskiljaktighet finnas varken inom eller utom riksdagen ifråga om vikten och betydelsen av en sådan upplysningsverksamhet för det svenska arbets- och näringslivet. Skolöverstyrelsens förslag på denna punkt följer nära Folkbildningssakkunnigas och innebär anslagskrav, dels till en nationalekonomisk fortbildningskurs

för lärare (och folkskolinspektörer), dels till en allmän utbildningskurs för studieledare.

Ett bifall till denna motion skulle visserligen provisoriskt tillgodose ett par av de mest trängande behoven, men för ett planmässigt ordnande av den fria och frivilliga folkbildningsverksamheten är det nödvändigt, att dessa provisoriska åtgärder fullföljas redan nästa riksdag, vare sig de i Skolöverstyrelsens förslag uppdragna linjerna anses böra godkännas helt eller endast delvis. Något föregripande kan ett genomförande av de här framlagda detaljerna emellertid inte bli, även om Skolöverstyrelsens förslag skulle anses behöva en omarbetning på någon punkt.

I anslutning till denna motivering hemställer jag alltså, att riksdagen måtte besluta,

att med godkännande i tillämpliga delar av Skolöverstyrelsens förslag i yttrande över »Betänkande med utredning och förslag angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet» för budgetåret 1928—1929 bevilja:

a) ett anslag av högst 25,000 kronor till anordnande av folkbildningskurser,

b) ett anslag av högst 24,000 kronor att utgå med bidrag om högst 1,200 kronor till studiecirkel, som anordna kombinerad föreläsnings- och studiecirkelkurs,

c) ett anslag av 56,000 kronor för anordnande dels av en nationalekonomisk fortbildningskurs för lärare (och folkskolinspektörer), dels av en allmän utbildningskurs för studieledare.

Stockholm den 20 januari 1928.

Oscar Olsson.
